

Preddiplomski studij arheologije

Naziv kolegija: Neolitik Hrvatske u kontekstu srednje i jugoistočne Europe + Neolitik Hrvatske

Nositelj/izvođač: dr. sc. Marcel Burić, doc.

ECTS: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar; 1. semestar preddiplomskog studija

Status kolegija: obvezatan

Oblik nastave: predavanje i seminar

Uvjeti za upis kolegija: nema

Ciljevi kolegija: Stjecanje znanja o temeljnim pojmovima i teorijama primjenjivanim u proučavanju života prapovijesnih ljudi, periodizacija i osnovna obilježja pojedinih razdoblja. Prepoznavanje najvažnijih arheoloških izvora za navedeno razdoblje i područje, korištenje stručnom i znanstvenom literaturom.

Uloga kolegija u ukupnom kurikulumu: Kolegij se temelji na zacrtanim ciljevima ukupnog programa studija arheologije, on ima svoje mjesto u upoznavanju studenata s različitim arheološkim razdobljima, izvorima za njihovo proučavanje i njihovim osnovnim obilježjima.

Korištene metode: predavanje uz projekcije i pomoću računala, video projekcije, pregledavanje i upoznavanje konkretnog arheološkog materijala iz didaktičke zbirke Odsjeka, ali i u stalnom postavu te depotu Arheološkog muzeja u Zagrebu, rasprave o viđenome.

Sadržaj kolegija: Uvodna predavanja daju pregled osnovnih stručnih termina, geografskih područja i strukture neolitika kao epohe. Kronološki i geografski se prati slijed nastanka prvih neolitičkih zajednica na Bliskom Istoku, njihov pomak prema zapadu (Egeji i Grčkoj), te se obrađuju modeli adopcije „neolitičkog paketa“ u Europi. Naglasak je stavljen na razvitak, slijed i glavna obilježja neolitičkih kultura na tlu Hrvatske, ali i u susjednim područjima, odnosno na onim prostorima koji imaju bilo kakve veze ili utjecaj na hrvatski prostor. Uz neolitičke kulture kontinentalnog dijela Hrvatske (starčevačka, sopotska, vinčanska, korenovska, lendelska) upoznaju se i kulture tzv. Balkansko-anadolskog kompleksa ranih slikanih keramika te balkansko-anadolskog kompleksa crnopolirane keramike, te srednjoeuropskih kompleksa linearno-trakaste keramike i lendelskog kulturnog kompleksa. Uz istočnojadranske neolitičke pojave vezuju se pojave zapadne, talijanske obale Jadrana, te šireg sredoziemnog sklopa.

Studentske obveze: pismeni ispit, seminarski rad u obliku pisanog eseja i prezentacije

Raspored rada po tjednima:

1. Neolitik i proces neolitizacije – modeli neolitizacije
2. Rani neolitik: starčevačka kultura i balkansko-anadolski kompleks slikane keramike
3. Starčevačka kultura na prostoru Hrvatske
4. Impressokeramička kultura istočnog Jadrana i njezin položaj u okviru sredozemne impresso keramike (Grčka, Apulija, srednja Italija, Ligurija, Lipari, Sicilija)
5. Vinčanska kultura i balkansko-anadolski kompleks crnopolirane keramike
6. Vinčanska kultura i balkansko-anadolski kompleks crnopolirane keramike
7. Korenovska kultura u kontekstu srednjoeuropske linearnotrakaste keramike
8. Sopotska kultura
9. Regionalni tipovi sopotske kulture i lendelski kulturni kompleks
10. Potiski kulturni kompleks i suvremene pojave istočno od njega (Ariusd-Cucuteni-Tripolje)
11. Srednji neolitik na istočnoj jadranskoj obali i njegov odnos sa zapadnom obalom
12. Kasni neolitik na istočnoj jadranskoj obali i njegov odnos sa zapadnom obalom
13. Jadransko-sredozemni utjecaji na unutrašnjost Balkana (prodori i utjecaji impressokeramičke, danijske i hvarske kulture dolinom rijeka jadranskog sliva (Obre I, kakanjska kultura, butmirska kultura, Reštani, Ohrid)
14. Upoznavanje s neolitičkom zbirkom Arheološkog muzeja u Zagrebu

Literatura:

Obvezatna:

Bar-Yosef: The Natufian Culture in the Levant, Threshold to the Origins of Agriculture. *Evolutionary Anthropology* 159.

James Mellaart: The Earliest Civilization of the Near East. Published December 1st 1967 by McGraw-Hill Company.

James Mellaart: Çatal Hüyük - A Neolithic Town in Anatolia, Thames & Hudson 1967.

Skupina autora: Praistorija jugoslavenskih zemalja II, Sarajevo, 1979.

Dimitrijević, Težak-Gregl, Majnarić-Pandžić: Prapovijest, Zagreb, 1998.

Radić & Čečuk: Vela Spila, višeslojno pretpovijesno nalazište. Vela Luka, 2005.

Marković Z: Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba. Koprivnica, 1994.

James Lewthwaite: The transition to food production: a Mediterranean perspective.

- Müller, J.** : Das ostadriatische Frühneolithikum. Berlin 1994.
- Perlès, Catherine:** The Early Neolithic in Greece. Cambridge 2001
- Kalicz, Nandor:** The Early Phases of the Neolithic in Western Hungary (Transdanubia). Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji XXI, Ljubljana 1993., 85-137
- Kalicz, Nandor:** Frühneolithische Siedlungsfunde aus Südwestungarn. IPH 4. Budapest 1990.
- Kalicz, Nandor:** Die Keszthely-Gruppe der transdanubischen (mitteleuropäischen) Linienbandkeramik im Lichte der Ausgrabung in Kustanszeg (Westungarn). Comm. Arch. Hung. Budapest 1991.
- Benac, Alojz:** Obre I, neolitsko naselje starčevačko-impresso i kakanjske kulture na Raskršću. GZMS n. s. XXVII/XXVIII, Sarajevo 1973., 1-102
- Dimitrijević, Stojan:** Das Neolithikum in Syrmien, Slawonien und Nordwestkroatien – Einführung in der Stand der Forschung. Archaeologia Jugoslavica X (1969), Beograd 1972.
- Dimitrijević, Stojan:** Problem stupnjevanja starčevačke kulture s posebnim obzirom na doprinos južnopanonskih nalazišta rješavanju ovoga problema. Materijali SADI X, Beograd 1974.
- Dimitrijević, Stojan:** Sjeverna zona. U (A. Benac ur.): Praistorija jugoslavenskih zemalja II – Neolit. Sarajevo 1979.
- Garašanin, Milutin:** Centralna zona. U: Praistorija jugoslavenskih zemalja II, Sarajevo 1979.
- Burić, Marcel:** Povijest arheološkog istraživanja Gradca u Bapskoj, VAMZ, 3.s., XLII 489–507 (2009).
- Raczky, Pal & Anders, Alexandra:** Neolithic enclosures in Eastern Hungary and their survival into the Copper Age. Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle. Band 8 (2012)
- Minichreiter, Kornelija:** Starčevačka kultura u sjevernoj Hrvatskoj, Zagreb 1992. starčevačkog lokaliteta na Galovu u Slavonskom Brodu. Prilozi Instituta za arheologiju 13-14, Zagreb 1996/1997., 7-23
- Schmidt, R.R.:** Die Burg Vučedol. Zagreb 1945.
- Skupina autora:** Darovi zemlje. Neolitik između Save, Drave i Dunava. Zagreb, 2014.
- Brukner, Bogdan:** Kereš grupa. PJZ II, Sarajevo 1979.
- Kalicz, Nandor:** Clay Gods. The Neolithic Period and Copper Age in Hungary. Budapest 1970.